

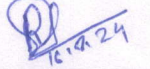
श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय
(केंद्रीय विश्वविद्यालय)

बी-04, कुतुब सांस्थानिक क्षेत्र कटवारिया सराय, नई दिल्ली-110016

सत्यापन प्रमाणपत्र

(नवप्रमाणः)

१. प्रमाणित किया जाता है कि शास्त्री में संचालित कक्षा के अनुसार सी.ओ., पी.ओ., पी.एस.ओ. एवं एल.ओ. का कार्य पूर्ण है।
२. प्रमाणित किया जाता है कि आचार्य में संचालित कक्षा के अनुसार सी.ओ., पी.ओ., पी.एस.ओ. एवं एल.ओ. का कार्य पूर्ण है।
३. प्रमाणित किया जाता है कि विशिष्टाचार्य में संचालित कक्षा के अनुसार सी.ओ., पी.ओ., पी.एस.ओ. एवं एल.ओ. का कार्य पूर्ण है।

विभागाध्यक्ष हस्ताक्षर

नाम: प्रो. रामचंद्र शर्मा

दिनांक: 16.8.2024

सत्यापित
VERIFIED

कुलसचिव / Registrar

श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय
Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University
बी-4, कुतुब सांस्थानिक क्षेत्र, नई दिल्ली-110016
B-4, Qutub Institutional Area, New Delhi-110016

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
न्यायविभागः (PSO)

विषयः- नव्यन्यायः
शास्त्री

❖ मौलिकग्रन्थानामध्ययनं तथा च न्यायशास्त्रस्य ऐतिहासिकपरिचयं प्राप्नोति ।

1. न्यायशास्त्रस्य ऐतिहासिकपृष्ठभूमेः ज्ञानम् ।
2. न्यायशास्त्रे प्रतिपादितपदार्थानां परिज्ञानम् ।
3. पंक्तिशः ग्रन्थाध्ययनस्यानुप्रयोगः ।
4. विभिधटीकाकाराणां मतसम्प्रेषणस्य परिज्ञानम् ।

❖ आलोचनात्मक-व्याख्यानम्

1. विभिन्नाचार्याणां मतानां परिज्ञानम् ।
2. विभिन्नसिद्धान्तानां सर्वेक्षणं एवञ्च सम्प्रेषणम् ।
3. तार्किकपद्धतेः विकासः ।
4. विषयवस्तुनः पंक्तिशः अध्ययनम् ।

❖ सम्प्रेषणकौशलस्य विकासप्रणाली

1. ज्ञानस्य विकासः-यस्मिन् एकाधिकसिद्धान्तानां परिचयपूर्वकं परिज्ञानं करिष्यति ।
2. वर्तमानपरिस्थितौ न्यायशास्त्रस्य उपयोगितामूलकाध्ययनम् ।
3. शास्त्रान्तरविषयाणां ग्रहणकर्तुं सामर्थ्यस्य विकासः ।
4. स्वशास्त्र-शास्त्रान्तरयोः अन्तःसम्बन्धस्य परिचयः प्राप्नोति ।
5. आधुनिकन्यायालये स्वशास्त्रोक्त अनुमानप्रणाल्याः उपयोगविषयकं परिज्ञानम् ।

❖ बाह्यजगति स्वशास्त्रस्य यथार्थरूपेण उपस्थापनं कर्तुं क्षमतायाः विकासः ।

1. वाक्यशैल्यां उत्कृष्टतायाः विकासः ।

2. शुद्धलेखनकलायाः विकासः ।
 3. शास्त्रान्तरैः निष्णातानां सम्मुखे स्वविषयस्य सयुक्तिः उपस्थापनकौशलस्य विकासः ।
 4. वाक्कलायां तथा च विषयप्रतिपादकलायामाधुनिकतकनीकेः प्रयोगस्य विकासः ।
- ❖ चिन्तनतार्किकमतयोः विकासः- अस्य चिन्तनकर्तुः क्षमतायाः तथा तर्कमूलकाभिव्यक्तेः विकासः भविष्यति ।
1. टीकाग्रन्थाध्ययनेन चिन्तनशक्तेः विकासः ।
 2. टीकाग्रन्थाध्ययनेन तार्किकयोग्यतायाः अभिवृद्धिः।
 3. स्वशास्त्रस्य समाजोन्मुखी अनुप्रयोगः ।
 4. शास्त्रार्थप्रक्रियायाः नवोन्मेषः ।
- ❖ सामाजिककौशलस्य विकासः- अस्य शास्त्रस्य समाजोन्मुखी प्रभावः
1. समाजस्य प्रत्येकस्तरेषु शास्त्रविधिना समाजस्य उन्नयनम् ।
 2. आन्तरिककौशलानां विकासः ।
 3. समूहमूलककार्यप्रणाल्याः विकासः ।
- ❖ लोकतांत्रिकाभिवृत्तिः - शास्त्रमर्यादायां लोकतांत्रिकमूल्यपरककार्याणि।
1. लोकतान्त्रिकाधारेणाध्ययनम् ।
 2. सुनागरिकस्य निर्माणम् ।
 3. लोकतान्त्रिकमूल्यानामनुशासनादयः ।
- ❖ सदाचार एवञ्च व्यवसायिकनैतिकता
1. शास्त्राध्ययनेन सदैव नैतिकशिक्षाप्रदानम् ।
 2. सदाचारोन्मुखी शिक्षणम् ।
 3. नैतिकमूल्यस्य हृत्करणम् ।
 4. समस्तकार्येषु सादृश्यतानुपालनम्।

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रिप्रथमवर्षम्, प्रथमसत्रम्, (प्रथमपत्रम्)

पत्रनाम / Paper Name- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, (आरम्भतःपदार्थसाधर्म्यवैधर्म्यनिरूपणान्तो भागः)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ मङ्गलस्य स्वरूपज्ञानेन सह तस्य सफलत्वज्ञानं भविष्यति। ❖ ईश्वरस्य अस्तित्वे प्रमाणानां ज्ञानं भविष्यति। ❖ पदार्थस्वरूपज्ञानेन शक्ति-सादृश्यादीनां पदार्थानाम् अनङ्गीकारे युक्तीनां परिज्ञानं भविष्यति। ❖ द्रव्यस्वरूपज्ञानेन सह द्रव्यत्वजातिसिद्धिप्रकारस्य ज्ञानं भविष्यति। ❖ गुणादिपदार्थानां स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ कारणानां स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ पदार्थानां द्रव्याणाञ्च साधर्म्यवैधर्म्ययोः परिज्ञानं भविष्यति। 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ समाजे मङ्गलस्य प्रयोजनव्यवस्थापने समर्थो भविष्यति। ❖ ईश्वरस्य जगत्कर्तृत्वव्यवस्थापने समर्थो भविष्यति। पदार्थनिर्धारणे समर्थो भविष्यति।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ द्रव्यस्वरूपं ज्ञात्वा तज्जातिनिर्धारणे समर्थो भविष्यति। ❖ गुणकर्मादिपदार्थानां स्वरूपज्ञानेन सह सामाजिकौपयिकवस्तुनिर्धारणे समर्थो भविष्यति।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अभावस्य स्वरूपं ज्ञात्वा व्यवहारे तस्योपयोगित्वं साधयितुं समर्थो भविष्यति। ❖ पदार्थानां साधर्म्य-वैधर्म्यनिरूपणे योग्यतां प्राप्स्यति।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ कारणस्य तद्भेदानां च स्वरूपं ज्ञात्वा वस्तुजातानां कारणनिर्धारणे समर्थो भविष्यति। ❖ द्रव्याणां साधर्म्य-वैधर्म्यनिरूपणे योग्यतां प्राप्स्यति।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ul style="list-style-type: none"> ❖ न्यायशास्त्रस्य उद्भवस्य ज्ञानं महत्त्वस्य च ज्ञानं भविष्यति। ❖ ग्रन्थग्रन्थकारयोः विशेषपरिचयो ज्ञास्यति। ❖ मंगलाचरणस्य प्रयोजनम्, ईश्वरस्य सद्भावे प्रमाणम्, पदार्थस्वरूप-विवेचनञ्च कर्तुं समर्थो भविष्यति। ❖ मीमांसकाभिमतशक्तिसादृश्यपदार्थानां खण्डनमित्यादि विषयाणां परिज्ञानं करिष्यति। ❖ द्रव्यस्वरूपविवेचनं कर्तुं समर्थो भविष्यति। ❖ द्रव्यत्वजातिसिद्धिः, अन्धकारस्य द्रव्यान्तरत्वखण्डनम्, गुणकर्मपदार्थयोः सामान्यपरिचयः इत्येतेषां विषयाणां ज्ञानं करिष्यति। ❖ सामान्य/जातेः सत्तायां प्रमाणम्, विशेषसमवायाभावपदार्थानां स्वरूप विवेचनम् तथा च अभावस्याधिकरणरूपतायाः खण्डनम्, इत्येषां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति। ❖ पदार्थानां साधर्म्य-वैधर्म्ययोः निरूपणम्, कारणस्य स्वरूपं तथा च भेदानां निरूपणम्, अन्यथासिद्धयादितत्त्वानां सम्यक् परिज्ञानम्, न्यायवैशेषिकशास्त्रे प्रतिपादितकारणतावादः एवञ्चोपयुक्ततत्त्वानां समाजोपयोगित्वप्रदर्शनिमित्यत्र समर्थो भविष्यति। 		

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रप्रथमवर्षम्, प्रथमसत्रम्, (द्वितीयपत्रम्)

पत्रनाम / Paper Name- तर्कभाषा, केशवमिश्रप्रणीता, (आदितः प्रमाणपदार्थनिरूपणपर्यन्ता)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ न्यायशास्त्रस्य लक्ष्यं ज्ञास्यति । ❖ प्रमाणसामग्रीणां ज्ञानं भविष्यति । ❖ कारणानां स्वरूपज्ञानं भविष्यति । ❖ प्रमाणभेदानां प्रत्यक्षप्रमाणसामग्रीणाञ्च सामान्यज्ञानं भविष्यति । ❖ अनुमानसामग्रीणां अनुमितेश्च स्वरूपज्ञानं भविष्यति । ❖ उपमानस्य शाब्दबोधसामग्रीणां च सामान्यज्ञानं भविष्यति । ❖ प्रामाण्यवादस्य परिज्ञानेन सह अर्थापत्यादिप्रमाणानाम् अस्वीकारे युक्तीनां यथार्थज्ञानं भविष्यति । 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ न्यायशास्त्रस्य लक्ष्यविषयकं चिन्तनं कर्तुं समर्थो भविष्यति । ❖ प्रमाणस्य स्वरूपं ज्ञात्वा व्यवहारे प्रमाणस्योपयोगितां साधयितुं समर्थो भविष्यति । ❖ कारणस्वरूपं ज्ञात्वा वस्तूनां कारणनिर्धारणे समर्थो भविष्यति ।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ प्रमायाः प्रमाणस्य स्वरूपं ज्ञात्वा इन्द्रियाणां स्वरूपाणां तेषां कार्याणां च प्रतिपादने समर्थो भविष्यति । ❖ अनुमानस्य सामान्यपरिज्ञानेन स्वबुद्धौ दृढतां जनयितुं समर्थो भविष्यति ।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ स्वार्थ-परार्थानुमित्योः स्वरूपं ज्ञात्वा व्यवहारे तयोः प्रयोगार्हः भविष्यति । ❖ हेतुप्रयोगे सामर्थ्यं समुद्भावयिष्यति । ❖ असद्-हेतूनां स्वरूपं ज्ञात्वा व्यवहारे तस्य निषेधं कर्तुं योग्यतां प्राप्स्यति ।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ उपमान-शाब्दप्रमाणयोः स्वरूपं ज्ञात्वा शाब्दबोधसम्पादने समर्थो भविष्यति । ❖ प्रमावृत्तिप्रमात्वविषये दार्शनिकानां मतं ज्ञात्वा यथार्थनिर्धारणे समर्थो भविष्यति ।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ul style="list-style-type: none"> ❖ ग्रन्थग्रन्थकारयोः परिचयः, ग्रन्थप्रयोजनम्, शास्त्रप्रवृत्तिः निरूपणम्, प्रमा एवं प्रमालक्षणम्, कारणकरणयोः स्वरूपविवेचनमित्येषां ज्ञानं करिष्यति । ❖ असमवायिनिमित्तकारणयोः विवेचनम्, दर्शनान्तरे प्रमायाः लक्षणनिराकरणम्, प्रत्यक्षप्रक्रियाः, तार्किकाधारः प्रत्यक्षभेददर्शनमित्यादीनां ज्ञानं भविष्यति । 		<ul style="list-style-type: none"> ❖ अनुमानस्वरूपस्य समाजोपयोगित्वप्रदर्शनम्, अनुमानस्यान्तर्गते लिंगोपाधिः इत्यादीनां विवेचनम्, व्याप्तिस्वरूपज्ञानं करिष्यति । ❖ पक्षसपक्षादि पञ्चस्वरूपाणामुपपत्तिः, विचारप्रणाल्यां हेत्वाभासस्य उपयोगितायाः प्रदर्शनम्, उपमानशाब्दयोः स्वरूपचिन्तनमित्येषां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति । ❖ दर्शनान्तरोक्तापत्यादीनां खण्डनम्, प्रामाण्यवादस्य सिद्धान्तानुरूपं विवेचनमित्यादिविषयज्ञानं भविष्यति ।

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रप्रथमवर्षम्, द्वितीयसत्रम्, (प्रथमपत्रम्)

पत्रनाम / Paper Name- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, (पृथिवीनिरूपणादारभ्य प्रत्यक्षखण्डान्तो भागः)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ पृथिव्याः स्वरूपज्ञानेन अवयवातिरिक्तावयविनः स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ परमाणुसद्भावे प्रमाणस्य परमाणुस्वरूपस्य च ज्ञानं भविष्यति। ❖ पृथिवीभेदानां योनिजादिशरीराणां परिज्ञानं भविष्यति। ❖ जलतेजसोः स्वरूपज्ञानेन सह तयोः भेदज्ञानं भविष्यति। ❖ वायुराकाशादीनां द्रव्याणां परिज्ञानं भविष्यति। ❖ आत्मनः स्वरूपं तस्य चेतनत्वं इति परिज्ञानेन सह अन्येषां दार्शनिकानां मतानां ज्ञानं भविष्यति। ❖ बुद्धेः स्वरूपज्ञानेन सह लौकिकालौकिकसन्निकर्षाणां परिज्ञानं भविष्यति। 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ पृथिव्याः स्वरूपं ज्ञात्वा परमाणुतः जगतः सृष्टिर्भवति इति वैज्ञानिकपक्षसमाश्रयणे समर्थो भविष्यति। ❖ पृथिवीभेदनिरूपणे योनिजादिशरीराणां परिज्ञानेन सह वृक्षादेः प्राणादिमत्त्वे वैज्ञानिकपक्षबोधने समर्थो भविष्यति। ❖ जल-तेजसोः स्वरूपपरिज्ञाने वैज्ञानिकपक्षपरिज्ञाने च समर्थो भविष्यति।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ वायुस्वरूपं ज्ञात्वा तस्य वैज्ञानिकपक्षबोधने समर्थो भविष्यति। ❖ आकाशकालदिक्-तत्त्वानां स्वरूपं ज्ञात्वा तेषामुपयोगित्वसम्पादने समर्थो भविष्यति।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ आत्मनः चेतनत्वे युक्तिं ज्ञात्वा शरीराद्यात्मवादप्रत्याख्यानं समर्थो भविष्यति। ❖ बौद्ध-वेदान्ताद्यभिमततात्मवादविचारे युक्तीनां परिज्ञाने सह समाजानुकूल्यप्रदर्शने समर्थो भविष्यति।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ बुद्धेः स्वरूपं ज्ञात्वा वस्तुप्रत्यक्षे लौकिकसन्निकर्षाणामुपयोगित्वव्यवस्थापने समर्थो भविष्यति। ❖ अलौकिकसन्निकर्ष-स्वीकारे युक्तिं ज्ञात्वा तस्य वैज्ञानिकपक्षचिन्तने समर्थो भविष्यति।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. पृथिव्याः स्वरूपम्, पृथिवीत्वजातिसिद्धौ प्रमाणञ्च ज्ञास्यति। 2. अवयविसिद्धिप्रकारकं ज्ञास्यति।। 3. परमाणुः सद्भावे प्रमाणं ज्ञास्यति।। 4. पृथिव्याः निरूपणं कर्तुं समर्थो भविष्यति। 5. जलतेजोवायूनां निरूपणं कर्तुं समर्थो भविष्यति। 6. जले माधूर्यसस्य सद्भावे प्रमाणं ज्ञास्यति। 7. जलभेदनिरूपणं कर्तुं समर्थो भविष्यति। 8. तेजसः निरूपणं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 		<ol style="list-style-type: none"> 9. सुवणस्य तैजसत्वविचारः वायोः भेदनिरूपणमित्येषां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति। 10. आकाशकालदिशः निरूपणं कर्तुं समर्थो भविष्यति। 11. आत्मत्वजातिसिद्धिविचारं कर्तुं समर्थो भविष्यति। 12. चार्वाक-बौद्धसांख्यवेदान्तिनां मतखण्डनं कर्तुं समर्थो भविष्यति। 13. न्यायवैशेषिकदर्शनानुसारेण आत्मानः व्यवस्थापनं कर्तुं समर्थो भविष्यति। 14. बुद्धेः निर्वचनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 15. प्रत्यक्षस्वरूपविचारं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 16. लौकिकालौकिकसन्निकर्षाणां विचारं कर्तुं योग्यो भविष्यति।

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रिप्रथमवर्षम्, द्वितीयसत्रम् (द्वितीयपत्रम्)

पत्रनाम /Paper Name- तर्कभाषा, केशवमिश्रप्रणीता, (प्रमेयनिरूपणतः समाप्तिपर्यन्ता)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ न्यायाभिमतप्रमेयाणां परिज्ञानं भविष्यति । ❖ अर्थप्रमेयेषु पृथिवी-जल-तेज-वायूनां स्वरूपज्ञानं भविष्यति । ❖ कार्यद्रव्याणाम् उत्पत्तिविकासक्रमपरिज्ञानेन सह परमाणुकारणस्य परिज्ञानं भविष्यति । ❖ आकाशकालादितत्त्वानां परिज्ञानं भविष्यति । ❖ आत्मतत्त्वस्य स्वरूपज्ञानं भविष्यति । ❖ अवयविसद्भावे प्रमाणं ज्ञास्यति । अभावस्वरूपस्य परिज्ञानेन तह अवशिष्टानां प्रमेयाणां परिज्ञानं भविष्यति । ❖ न्यायाभिमतसंशयादिपदार्थानां परिज्ञानं भविष्यति । 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ज्ञानस्य विषयनिर्धारणे समर्थो भविष्यति । ❖ आत्मनः स्वरूपं ज्ञात्वा तस्य नित्यत्वव्यवस्थापने समर्थो भविष्यति । ❖ ज्ञानेन्द्रियाणां स्वरूपं ज्ञात्वा तेषां व्यवहारोपयोगित्वप्रदर्शने समर्थो भविष्यति । ❖ द्रव्यभेदानां परिज्ञानेन सह समाजे प्रयुज्यमानानां द्रव्याणां स्वरूपनिर्धारणे समर्थो भविष्यति ।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ कार्यद्रव्याणां समुत्पत्तौ कारणानां निर्धारणे यथार्थज्ञानं भविष्यति । ❖ परमाणुस्वरूपं ज्ञात्वा तस्य वैज्ञानिकत्वव्यवस्थापने समर्थो भविष्यति । ❖ गुण-कर्मादिपदार्थपरिज्ञानेन तत्तत्पदार्थनिर्धारणे सामर्थ्यं प्राप्स्यति ।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अवयवावयविनोः स्वरूपं ज्ञात्वा वस्तुतत्त्वविचारे योग्यतां प्राप्स्यति । ❖ अभावस्य पदार्थनिर्णये दक्षतां प्राप्स्यति । ❖ बुद्धिस्वरूपं विकासयिष्यति ,पुनर्जन्मादितत्त्वानां सम्यक्परिज्ञानं भविष्यति ।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ संशयादिपदार्थानां स्वरूपं ज्ञात्वा व्यवहारे तेषामुपयोगितां साधयितुं समर्थो भविष्यति । ❖ वाग्व्यवहारे वादादिकथायाः सम्प्रयोगं कर्तुं समर्थो भविष्यति ।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. प्रमेयस्वरूपनिर्वचनं कर्तुं योग्यो भविष्यति । 2. प्रमेयभेदप्रदर्शनं कर्तुं योग्यो भविष्यति । 3. आत्मशरीरेन्द्रियार्थानां विचारं कर्तुं योग्यो भविष्यति । 4. पृथिव्यादिनवद्रव्याणां विचारं कर्तुं योग्यो भविष्यति । 5. कार्यद्रव्योत्पत्तेः प्रक्रिया ज्ञास्यति । 6. आकाशादि द्रव्यस्य सद्भावे प्रमाणोपस्थापनं कर्तुं समर्थो भविष्यति । 7. गुण-कर्म-सामान्य-विशेष-समवायानां विचारं कर्तुं समर्थो भविष्यति । 8. अवयविवस्वरूपविचारं ज्ञास्यति । 		<ol style="list-style-type: none"> 9. अभावस्य तथा च तस्य भेदानां विचारं कर्तुं प्रभवष्यति । 10. बुद्धेः विचारं कर्तुं योग्यो भविष्यति । 11. ज्ञानस्य निराकारत्वं ज्ञास्यति । 12. मनः-प्रवृत्तिदोषप्रमेयादीनां विचारे समर्थो भविष्यति । 13. एकविंशतिः दुःखानां विचारं कर्तुं योग्यो भविष्यति । 14. अपवर्गस्य विचारे समर्थो भविष्यति । 15. संशयादिपदार्थानां विचारे समर्थो भविष्यति । 16. संशयादिपदार्थानां सामाजिकत्वोपादनं करिष्यति ।

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रिद्वितीयवर्षम्, तृतीयसत्रम्, (प्रथमपत्रम्)

पत्रनाम /Paper Name- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, (अनुमानखण्डादारभ्य गुणनिरूपणे असमवायिकारणगुणनिरूपणान्ता)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ अनुमिते: स्वरूपज्ञानेन सह तत्कारणस्य परामर्शस्य व्याप्तेश्च स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ पक्षतायाः स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ हेत्वाभासस्य तद्भेदानां च स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ उपमान - शब्दप्रमाणयोः स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ जातौ शक्तिः व्यक्तौ वा शक्तिरिति मतं ज्ञात्वा जातिविशिष्टव्यक्तिशक्तिवादस्य परिज्ञानं भविष्यति। ❖ लक्षणयायाः स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ स्मृतेः मनसश्च स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ विशेषगुणानां सामान्यगुणानां च स्वरूपज्ञानं भविष्यति। 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अनुमिते: स्वरूपं ज्ञात्वा तज्जनकस्य परामर्शस्य स्वरूपं ज्ञास्यति। येन समाजे अनुमितिकारणव्यवस्थापने समर्थो भविष्यति। ❖ मीमांसाकाभिमतपूर्वपक्षव्याप्तिस्वरूपं ज्ञात्वा तन्निराकरणे युक्तीं च ज्ञात्वा सिद्धान्तव्याप्तिस्वरूपनिर्वचने समर्थो भविष्यति।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ पक्षतायाः स्वरूपं ज्ञात्वा तद्वैशिष्ट्यस्य समाजोन्मुखीकरणे समर्थो भविष्यति। ❖ सदहेतुपरिज्ञानेन सह तद्विपरीतस्य असदहेतोः परिज्ञानं भविष्यति। येन व्यवहारे असदनुमितेः निराकरणे समर्थो भविष्यति।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ शब्दप्रमाणस्वरूपज्ञानेन सह शक्तिग्राहकनिर्धारणे समर्थो भविष्यति। ❖ व्यवहारजगति शक्यार्थस्य लक्ष्यार्थस्य च परिज्ञानेन सह व्यवहारे अनुप्रयोगयोग्यतामवाप्स्यति।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ स्मृतेः स्वरूपज्ञानेन सह आन्तरिकतत्त्वस्य मनसः परिज्ञाने समर्थो भविष्यति। ❖ मूर्तामूर्तगुणनिरूपणे सामान्य-विशेषगुणनिरूपणे च समर्थो भविष्यति।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. अनुमानप्रमाणस्य उपयोगितां ज्ञास्यति । 2. अनुमानस्य स्वरूपं ज्ञास्यति । 3. अनुमितेः स्वरूपं ज्ञास्यति । 4. अनुमितिकारणपरामर्श स्वरूपविचारः, मीमांसाकमतखण्डनस्य विचारः इत्येषां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति । 5. सिद्धान्तव्याप्तिः प्रतियोगिताधर्मिकोभयाभावविचारो भविष्यति । 6. पूर्वपक्षखण्डनपूर्वकं सिद्धान्तपक्षतायाः व्यवस्थापनं करिष्यति । 7. वर्तमानसन्दर्भे हेत्वाभासस्यावश्यकतं प्रतिपादयिष्यति । 8. सव्यभिचारादिहेत्वाभासानां निर्वचने योग्यो भविष्यति ।। 		<ol style="list-style-type: none"> 9. उपमानशब्दयोः स्वरूपं ज्ञास्यति । 10. व्याकरणादीनाम् अष्टशक्तिग्राहकविचारे योग्यो भविष्यति । 11. शक्तेः स्वरूपं ज्ञास्यति । 12. जातिशक्तिवादिनां मतखण्डनं ज्ञास्यति । 13. पद-पदभेदस्वरूपविचारे योग्यो भविष्यति । 14. शाब्दबोधे करणविचारे योग्यो भविष्यति । 15. स्मृतिमनसोः स्वरूपविचारे योग्यो भविष्यति । 16. गुणनिरूपणे मूर्तामूर्तादिगुणस्वरूपनिर्वचनं कर्तुं भविष्यति ।

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रिद्वितीयवर्षम्, तृतीयसत्रम्, (द्वितीयपत्रम्)

पत्रनाम /Paper Name- व्याप्तिपञ्चकम्, म-म-गङ्गेशोपाध्यायविरचितम्, माथुरीसहितम् (“प्रथमलक्षणान्तम्”)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ अनुमानप्रामाण्यस्य ज्ञानं भविष्यति । ❖ पूर्वपक्षव्याप्तेः प्रथमलक्षणस्य समासप्रकारं ज्ञास्यति । ❖ सम्बन्धनिवेशस्य प्रयोजनं ज्ञास्यति । ❖ पारिभाषिकशब्दानां परिचयो भविष्यति । ❖ स्थलानुरोधेन हेतुतावच्छेदक-साध्यतावच्छेदकादिसम्बन्धानां प्रयोजनं ज्ञास्यति । ❖ तत्तत्स्थलाभिप्रायेण अव्याप्त्यादिदोषनिराकरणप्रकारं ज्ञास्यति । ❖ अत्यन्ताभावादिघटितस्थलानां परिज्ञानं भविष्यति । 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अनुमानप्रामाण्यव्यवस्थापने अन्येषां मतं ज्ञात्वा ग्रन्थकारस्य मतप्रकाशने समर्थो भविष्यति । ❖ प्रथमलक्षणस्य समासनिर्वचने शास्त्रीयपद्धतिबोधने समर्थो भविष्यति । ❖ वृत्तित्वसामान्याभावविचारे बुद्धेः विकासो भविष्यति ।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ सम्बन्धस्य स्वरूपं ज्ञात्वा सम्बन्धमुद्रया वस्तूनां व्यवस्थापने चिन्तने विवरणे च स्वीयतार्किकयोग्यतां समुत्पादयिष्यति । ❖ न्यायाभिमतपारिभाषिकशब्दार्थं ज्ञात्वा व्यवहारदशायां तत्रप्रतिपादने कौशलमभिवर्धयिष्यति ।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अधिकरणपदार्थविमर्शने स्वीययोग्यतां सम्पादयिष्यति । ❖ तत्तत्स्थलाभिप्रायेण अव्याप्त्यादिदोषनिराकरणे स्वीयां योग्यतां समुत्पादयिष्यति ।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ग्रन्थकारेतरनैयायिकानां चिन्तनकौशलं ज्ञात्वा स्वीयप्रतिपादनकौशलमभिवर्धयिष्यति ।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. गङ्गेशोपाध्यायस्य परिचयो भविष्यति । 2. मथुरानाथस्य परिचयो भविष्यति । 3. अनुमानप्रामाण्यविचारो भविष्यति । 4. प्रथमलक्षणस्योपस्थापनं कर्तुं योग्यो भविष्यति । 5. समासस्यः विचारे योग्यो भविष्यति । 		<ol style="list-style-type: none"> 6. विशेष प्रथमलक्षणस्य परिष्कारं ज्ञास्यति । 7. आचार्यः एवञ्चोपाध्यायः इत्यनयोः मतानां निरूपणं ज्ञास्यति । 8. अव्यवाप्यवृत्तिः साध्यस्थले अव्याप्तिप्रकारस्य चिन्तनं ज्ञास्यति । 9. मथुरानाथस्य मते प्रथमलक्षणस्य परिष्कारं ज्ञास्यति । 10. केचित्तु एवम् अन्येतु इत्यादि मतानामुपस्थापनं कर्तुं समर्थो भविष्यति ।

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रिद्वितीयवर्षम्, तृतीयसत्रम्, (तृतीयपत्रम्)

पत्रनाम / Paper Name- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, दिनकरीसहिता, (आरम्भतः निमित्तकारणनिरूपणान्ता)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ मङ्गलस्य स्वरूपज्ञानेन सह तस्य सफलत्वज्ञानं भविष्यति। ❖ ईश्वरस्य अस्तित्वे प्रमाणानां विशिष्टज्ञानं भविष्यति। ❖ पदार्थस्वरूपज्ञानेन शक्ति-सादृश्यादीनां पदार्थानां अनङ्गीकारे युक्तीनां विशिष्टपरिज्ञानं भविष्यति। ❖ द्रव्यस्वरूपज्ञानेन सह द्रव्यत्वजातिसिद्धिप्रकारस्य विशिष्टज्ञानं भविष्यति। ❖ गुणादिपदार्थानां विशिष्टस्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ कारणानां विशिष्टस्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ पदार्थानां द्रव्याणां साधर्म्यवैधर्म्ययोः विशिष्टपरिज्ञानं भविष्यति। 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ समाजे मङ्गलस्य प्रयोजनव्यवस्थापने समर्थो भविष्यति। ❖ ईश्वरस्य जगत्कर्तृत्वव्यवस्थापने समर्थो भविष्यति। पदार्थनिर्धारणे समर्थो भविष्यति।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ द्रव्यस्वरूपं ज्ञात्वा तज्जातिनिर्धारणे समर्थो भविष्यति। ❖ गुणकर्मादिपदार्थानां स्वरूपज्ञानेन सह सामाजिकौपयिकवस्तुनिर्धारणे समर्थो भविष्यति।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अभावस्य स्वरूपं ज्ञात्वा व्यवहारे तस्योपयोगित्वं साधयितुं समर्थो भविष्यति। ❖ पदार्थानां साधर्म्य-वैधर्म्यनिरूपणे योग्यतां प्राप्स्यति।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ कारणस्य तद्भेदानां च स्वरूपं ज्ञात्वा वस्तुजातानां कारणनिर्धारणे समर्थो भविष्यति। ❖ द्रव्याणां साधर्म्य-वैधर्म्यनिरूपणे योग्यतां प्राप्स्यति।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. प्राचीनार्वाचीनयोः दृष्ट्या मंगलस्य सार्थकतायाः उपस्थापनं करिष्यति। 2. समाप्तिः एवं च विघ्नध्वंसे कार्यकारणभावविचारे योग्यो भविष्यति। 3. दिनकरभट्टस्य मतं ज्ञास्यति। 4. ईश्वरसिद्धौ दिनकरभट्टस्य विशेषयुक्तिं ज्ञास्यति। 5. शक्तिसादृश्ययोः खण्डनं ज्ञास्यति। 6. द्रव्यस्वरूपविचारः द्रव्यत्वजातिसिद्धिः इत्येषां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति। 7. गुणकर्मयोः स्वरूपविचारं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 	<ol style="list-style-type: none"> 8. सामान्यस्य सद्भावे प्रमाणं सामान्यस्वरूपविचारं ज्ञास्यति। 9. विशेषस्य स्वतः व्यावर्तकत्वस्य सिद्धिः कथमिति ज्ञास्यति। 10. समवाय सिद्धौ अनुमानस्य प्रयोगं ज्ञास्यति। 11. अभावस्याधिकरणस्वरूपतायाः खण्डनम्, अभावभेदानां प्रदर्शनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 12. पदार्थद्रव्ययोः साधर्म्य-वैधर्म्यप्रदर्शनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 13. समवायिकरणासमवायिकरण-निमित्तकरणानांमुपस्थापनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 14. अन्यथासिद्धस्य विवरणं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 	

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रिद्वितीयवर्षम्, चतुर्थसत्रम्, (प्रथमपत्रम्)

पत्रनाम / Paper Name- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, (गुणनिरूपणे निमित्तकारणगुणनिरूपणादारभ्य समाप्तिपर्यन्त),

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ निमित्तकारणगुणानां स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ रूपादिचतुष्टयगुणानां स्वरूपज्ञानेन सह पाकजप्रक्रियायाः क्षणप्रक्रियायाश्च अधिगमो भविष्यति। ❖ संख्यादिगुणानां विशेषज्ञानं भविष्यति। ❖ वृद्धिनिरूपणे अवशिष्टानां अप्रमाणां संशयादीनां परिज्ञानं भविष्यति। ❖ प्रामाण्यवादस्य व्याप्तिग्रहोपायस्य उपाधेश्च स्वरूपपरिज्ञानं भविष्यति। ❖ शब्दस्य प्रमाणान्तरत्वव्यवस्थापने युक्तीनामधिगमो भविष्यति। ❖ अनुमानभेदज्ञानेन सह सुखदुःखादिगुणानां स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ विध्यर्थविषये न्याय-मीमांसामतयोः परिज्ञानं भविष्यति। ❖ नञर्थस्य परिज्ञानेन सह अवशिष्टानां गुरुत्वादिगुणाम् अवबोधो भविष्यति। 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ गुणानां निमित्तकारणत्वं ज्ञात्वा रूप-रस-गन्ध-स्पर्शगुणानां वैज्ञानिकपक्षज्ञापने समर्थो भविष्यति। ❖ पाकज-क्षणप्रक्रिययोः विषये आचार्याणां मतं ज्ञात्वा तयोः प्रक्रिययोः वैज्ञानिकपक्षं ज्ञास्यति। ❖ संयोग-विभागादिगुणानां कारणज्ञापने समर्थो भविष्यति।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ प्रमाप्रमयोः कारणस्वरूपं ज्ञात्वा संशयादीनां शास्त्रेषु व्यवहारेषु च उपयोगित्वप्रदर्शने समर्थो भविष्यति। ❖ प्रामाण्यवादस्य व्याप्तिग्रहोपायस्य च शास्त्रीयपद्धतिं ज्ञात्वा व्यवहारे तदुपयोगित्वसाधने च समर्थो भविष्यति। ❖ उपाधेः स्वरूपं ज्ञात्वा दोषोद्भावेन समर्थो भविष्यति।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ शब्दस्य प्रमाणान्तरत्वे युक्तिं ज्ञात्वा तत्प्रयोगे समर्थो भविष्यति। ❖ अनुमानस्य भेदं ज्ञात्वा व्यवहारे तदुपयोगित्वसम्पादने समर्थो भविष्यति।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ विध्यर्थस्वरूपं ज्ञात्वा प्रयोगोन्मुखीकरणे समर्थो भविष्यति। ❖ नञर्थं ज्ञात्वा समाजे निषेधोन्मुखीकरणे समर्थो भविष्यति। ❖ शब्दस्य वैज्ञानिकपक्षवबोधने समर्थो भविष्यति।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. रूपस्य निर्वचनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 2. रूपत्वजातिसिद्धिप्रकारं ज्ञास्यति। 3. रूपभेदे चित्ररूपस्योपस्थापनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 4. रसगन्धस्पर्शानां निरूपणं चित्ररसस्य खण्डनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 5. न्यायवैशेषिकयोः दृष्ट्या पाकजप्रक्रियां ज्ञास्यति। 6. आचार्याभिमतं क्षणप्रक्रियं ज्ञास्यति। 7. संख्यादि गुणानां विचारं करिष्यति। 8. प्रमायाः स्वरूपविचारः प्रमायाः करणत्वमित्यत्र ज्ञानं भविष्यति। 9. अप्रमायाः स्वरूपविचारः अप्रमायाः करणत्वमित्यत्र ज्ञानं भविष्यति। 	<ol style="list-style-type: none"> 10. संशयादीनाम् अप्रमात्वविचारं कर्तुं समर्थो भविष्यति।। 11. स्वतः प्रामाण्यवादस्य खण्डनं कर्तुं योग्यो भविष्यति।। 12. परतः प्रामाव्यावादस्य व्यवस्थापनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 13. अनुमानस्य भेदप्रदर्शनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 14. व्याप्तिग्रहोपायः उपाधि शब्दप्रमाणस्य प्रमाणान्तरत्वम् इति विवेचनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 15. अर्थापत्यादेः प्रमाणान्तरत्वस्य खण्डनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 16. सुखदुःखेच्छादीनां विचारेसमर्थो भविष्यति। 17. न्यायमते विध्यर्थस्य व्यवस्थापनं कर्तुं योग्यो भविष्यति। 18. धर्माधर्मयोः स्वरूपविचारे समर्थो भविष्यति।। 	

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रिद्वितीयवर्षम्, चतुर्थसत्रम्, (द्वितीयपत्रम्)

पत्रनाम / Paper Name- व्याप्तिपञ्चकम्, माथुरीसहितम्, (द्वितीयलक्षणादारभ्य पञ्चमलक्षणान्तम्)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ पूर्वपक्षद्वितीयलक्षणोद्भावेन युक्तेः परिज्ञानं भविष्यति । ❖ द्वितीयलक्षणस्य समासविधिं ज्ञास्यति । ❖ द्वितीयलक्षणप्रविष्टापदार्थानां सार्थक्यं ज्ञास्यति । ❖ स्थलाभिप्रायेण द्वितीयलक्षणस्य विवरणं ज्ञास्यति । ❖ तृतीयलक्षणस्वीकारे युक्तेः ज्ञानं भविष्यति । ❖ चतुर्थलक्षणस्य सारं ज्ञास्यति । ❖ पारिभाषिकशब्दानां परिज्ञानं भविष्यति । ❖ पञ्चमलक्षणस्य सारं ज्ञास्यति । ❖ पञ्चानां लक्षणानां परित्यागे युक्तिं ज्ञास्यति । 	01	❖ द्वितीयलक्षणोद्भावेन बीजं ज्ञात्वा तस्य परिष्कारशैलीबोधने प्रतिपादने च समर्थो भविष्यति ।
	02	❖ तृतीयलक्षणस्वीकारे युक्तिं ज्ञात्वा तस्य परिष्कारपक्षसमाश्रयणे समर्थो भविष्यति ।
	03	❖ चतुर्थलक्षणपरिष्कारपक्षं ज्ञात्वा व्यवहारे अनुप्रयोगे च समर्थो भविष्यति ।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ पञ्चमलक्षणस्य परिष्कारशैलीं ज्ञात्वा व्यवहारोन्मुखीकरणे समर्थो भविष्यति । ❖ पञ्चमलक्षणानां परित्यागे युक्तीनां ज्ञानं भविष्यति, येन छात्रेषु तार्किकयोग्यतां सम्पादयिष्यति ।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. पूर्वपक्षव्याप्तये द्वितीयलक्षणोद्भावेन युक्तीः ज्ञास्यति । 2. द्वितीयलक्षणे समासविचारः भविष्यति । 3. साध्यवद्भिन्नपदस्य सार्थक्यविचारो भविष्यति । 4. मथुरानाथस्य मते द्वितीयलक्षणस्य परिष्कारः भविष्यति । 5. तृतीयलक्षणोद्भावेन बीजप्रदर्शनं कर्तुं योग्यो भविष्यति । 6. तृतीयपञ्चमलक्षणे पुनरुक्तत्वस्य खण्डनं ज्ञास्यति । 7. मथुरानाथस्य दृष्ट्या तृतीयलक्षणस्य परिष्कारः 		<ol style="list-style-type: none"> 8. चतुर्थलक्षणस्य उद्भावेन कारणं ज्ञास्यति । 9. यावत् पदस्य सार्थकत्वविचारो भविष्यति । 10. यावत् पदार्थविचारः, यावत् पदस्य विशेषणे मथुरानाथस्य युक्तिः इत्येषां विषयाणां ज्ञानं भविष्यति । 11. स्थलाभिप्रायेण चतुर्थलक्षणस्य परिष्कारः भविष्यति । 12. पञ्चमलक्षणस्योद्भावेन बीजकथनं ज्ञास्यति । 13. पञ्चमलक्षणस्य परिष्कारः भविष्यति । 14. व्यापकत्वस्य परिष्कारः भविष्यति ।

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रिद्वितीयवर्षम्, चतुर्थसत्रम्, (तृतीयपत्रम्)

पत्रनाम / Paper Name- न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, (दिनकरीसहिता पृथिवीनिरूपणादारभ्य आत्मनिरूपणान्ता),

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ पृथिव्याः स्वरूपज्ञानेन अवयवातिरिक्तावयविनः स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ परमाणुसद्भावे प्रमाणस्य परमाणुस्वरूपस्य च ज्ञानं भविष्यति। ❖ पृथिवीभेदानां योनिजादिशरीराणां परिज्ञानं भविष्यति। ❖ जलतेजसोः स्वरूपज्ञानेन सह तयोः भेदज्ञानं भविष्यति। ❖ वायु-आकाशादीनां द्रव्याणां परिज्ञानं भविष्यति। ❖ आत्मनः स्वरूपं तस्य चेतनत्वम् इति परिज्ञानेन सह अन्येषां दार्शनिकानां मतानां ज्ञानं भविष्यति। 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ पृथिव्याः स्वरूपं ज्ञात्वा परमाणुतः जगतः सृष्टिर्भवति इति वैज्ञानिकपक्षसमाश्रयणे समर्थो भविष्यति। ❖ पृथिवीभेदनिरूपणे योनिजादिशरीराणां परिज्ञानेन सह वृक्षादेः प्राणादिमत्त्वे वैज्ञानिकपक्षबोधने समर्थो भविष्यति। ❖ जल-तेजसोः स्वरूपपरिज्ञाने वैज्ञानिकपक्षपरिज्ञाने च समर्थो भविष्यति।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ वायुस्वरूपं ज्ञात्वा तस्य वैज्ञानिकपक्षबोधने समर्थो भविष्यति। ❖ आकाशकालदिक्-तत्त्वानां स्वरूपं ज्ञात्वा तेषामुपयोगित्वसम्पादने समर्थो भविष्यति।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ आत्मनः चेतनत्वे युक्तिं ज्ञात्वा शरीराद्यात्मवादप्रत्याख्याने समर्थो भविष्यति।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अलौकिकसन्निकर्ष-स्वीकारे युक्तीं ज्ञात्वा तस्य वैज्ञानिकपक्षचिन्तने समर्थो भविष्यति।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. पृथिव्याः स्वरूपं ज्ञास्यति। 2. पृथिव्याः भेदनिरूपणं ज्ञास्यति। 3. परमाणुसिद्धौ दिनकरभट्टस्य युक्तीः ज्ञास्यति। 4. योनिजादि शरीरस्य विचारो भविष्यति। 5. घ्राणेन्द्रियस्य पार्थिवत्वं साधयितुं योग्यो भविष्यति। 6. पार्थिवविषयस्य विचारो भविष्यति। 7. जलत्वजातिसिद्धिः जलीयशरीरेन्द्रियविषयाणां विचारो भविष्यति। 8. दिनकरभट्टस्य युक्तेः उपस्थापनम्। 		<ol style="list-style-type: none"> 9. सुवर्णस्य तैजसत्वे भट्टमतस्योपस्थानं भविष्यति। 10. तेजसः स्वरूपनिर्वचनम् वाय्वाकाशयोः स्वरूपविचारः भविष्यति। 11. वाय्वाकाशयोः सद्भावे प्रमाणं ज्ञास्यति। 12. दिक्-कालयोः स्वरूपकथनम् दिनकरभट्टस्य मतविश्लेषणं भविष्यति। 13. चैतन्यात्मनः विश्लेषणं भविष्यति। 14. शरीरात्मवादस्य खण्डनम् इन्द्रियात्मवादस्य खण्डनम् मनात्मवादस्य खण्डनं ज्ञास्यति। 15. क्षणिकविज्ञानात्मवाद-नित्यविज्ञानात्मवादस्य खण्डनं ज्ञास्यति। 16. सांख्यमतस्य खण्डनम्, दिनकरमतस्य विश्लेषणम्, एवञ्च च सिद्धान्तस्योपस्थानम्।

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रितृतीयवर्षम्, पञ्चमसत्रम्, (प्रथमपत्रम्)

पत्रनाम /Paper Name- सिद्धान्तलक्षणम्, जागदीशीसहितम्, (आरम्भतः “भवति चैवमन्योन्याभावोऽपि प्रतियोग्यसमानाधिकरण” इति दीधित्यन्तो भागः)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ सिद्धान्तव्याप्तिस्वीकारे युक्तेः ज्ञानं भविष्यति। ❖ मणिकारीयसिद्धान्तलक्षणस्य स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ दीधितिलक्षणस्य स्वरूपज्ञानं भविष्यति। ❖ दीधित्युक्तलक्षणघटकपदानां जगदीशदिशा विचारो भविष्यति। ❖ प्रतियोग्यसमानाधिकरणदलस्य विचारो भविष्यति। ❖ दीधित्युक्तलक्षणघटकपदानां जगदीशदिशा विचारो भविष्यति। ❖ अत्यन्तपदस्य प्रयोजनं दर्शयिष्यति । 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ मणिकारस्य सिद्धान्तव्यप्तिस्वरूपपरिज्ञानेन छात्रेषु व्याप्तिलक्षणपरिष्कारे कौशलं सततं वर्धयिष्यति । ❖ दीधित्युक्तलक्षणस्य जगदीशदिशाविचारे छात्रेषु तार्किकबुद्धिं सम्बर्धयिष्यति ।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अव्याप्यसाध्यकस्थलस्य परिचयेन छात्रेषु तार्किकक्षमतां प्रकाशयिष्यति ।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ कुत्र गुणानां वृत्तिता इति परिज्ञानेन पदार्थव्यवस्थितौ छात्रेषु नवीनयोग्यतां समुत्पादयिष्यति ।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ लक्षणे प्रविष्टपदानां प्रयोजनं ज्ञात्वा व्यवहारेषु सम्प्रयोगार्थं अर्हा भविष्यन्ति। ❖ लक्षणानां परिष्कारे विशिष्टयोग्यतां प्राप्स्यति ।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. नव्यन्यायस्योद्भवः विकासश्च कथमिति विज्ञास्यते । 2. गंगेशोपाध्यायस्य परिचयो भविष्यति । 3. रघुनाथस्य परिचयो भविष्यति । 4. जगदीशतर्कालङ्कारस्य परिचयो भविष्यति । 		<ol style="list-style-type: none"> 5. सिद्धान्तलक्षणं ज्ञास्यति । 6. नञ् समासस्य प्रयोजनं ज्ञास्यति । 7. जगदीशततस्य प्रदर्शनम् अनवच्छेदकत्वानुसारेण बीजं ज्ञास्यति ।

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रितृतीयवर्षम्, पञ्चमसत्रम्, (द्वितीयपत्रम्)

पत्रनाम / Paper Name- व्यधिकरणम्, जागदीशीसहितम्, (प्रथमलक्षणान्तम्)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ व्यधिकरणव्याप्तिलक्षणोद्भावे बीजस्य ज्ञानं भविष्यति। ❖ वाच्यत्वाभावप्रसिद्धेः प्रमेयाभावप्रसिद्धेश्च ज्ञानं भविष्यति। ❖ व्यधिकरणव्याप्तेः प्रथमलक्षणस्य परिज्ञानं भविष्यति। ❖ प्रथमलक्षणे प्रविष्टदलानां जगदीशदिशा विचारो भविष्यति। ❖ कुत्र सद्देतुकस्थलं कुत्र वा असद्देतुकस्थलमिति विषयाणां परिज्ञानं भविष्यति। ❖ जगदीशस्य विचारकौशलं ज्ञास्यति । 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ व्याप्तिवादे सौन्दर्यनैयायिकमतबोधने समर्थो भविष्यति । ❖ वाच्यत्वाभावस्य प्रमेयत्वाभावास्य च कथं प्रसिद्धिर्भवति इति पक्षविचारे समर्थो भविष्यति। ❖ प्रथमलक्षणस्य परिज्ञाने समर्थो भविष्यति।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ प्रथमलक्षणे प्रविष्टदलानां यत्प्रयोजनं विद्यते तस्य स्वरूपं परिज्ञाने समर्थो भविष्यति। ❖ सम्बन्धनिवेशमर्यादायाः परिज्ञाने समर्थो भविष्यति ।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ सद्देतोः असद्देतोश्च स्थलानुरोधेन निर्वचनं कर्तुं समर्थो भविष्यति। ❖ जगदीशस्य व्याख्यानरीतिमवगन्तुं समर्थो भविष्यति।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अभावव्यवस्थायाः परिज्ञाने समर्थो भविष्यति । ❖ दीधितिकारस्य जगदीशस्य च विवेचनाशैलीं ज्ञात्वा स्वीयां तार्किकक्षमताम् अभिवर्द्धयिष्यति ।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. जगदीशस्य परिचयं ज्ञास्यति । 2. व्यधिकरणव्याप्तेः प्रथमलक्षणस्य परिज्ञाने समर्थो भविष्यति। 3. जगदीशस्य विचारकौशलपरिज्ञानं ज्ञास्यति । 4. कुत्र सद्देतुकस्थलं कुत्र वा असद्देतुकस्थलमिति विषयाणां परिज्ञाने समर्थो भविष्यति। 		

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रितृतीयवर्षम्, षष्ठसत्रम्, (प्रथमपत्रम्)

पत्रनाम / Paper Name- सिद्धान्तलक्षणम्, म-म-गङ्गेशोपाध्यायविरचितम्, जागदीशीसहितम्, ("तद्विशिष्टस्य च हेत्वधिकरणवृत्तित्वं वाच्यम्" इत्यादिदीधितिग्रन्थादारभ्य समाप्तिपर्यन्तम्)

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ सिद्धान्तव्याप्तेरवशिष्टविचारो भविष्यति । ❖ अन्येषां नये प्रतियोग्यसमानाधिकरणपदस्य अर्थविचारो भविष्यति । ❖ यद्वा कल्पस्य परिज्ञानं भविष्यति । ❖ दीधितिग्रन्थस्य जगदीशा विवरणं ज्ञास्यति । ❖ प्रतियोगिताधर्मिकोभयाभावघटितलक्षणस्वीकारे युक्तीनां परिज्ञानं भविष्यति । ❖ सम्बन्धधर्मिकोभयाभावघटितलक्षणस्य विचारो भविष्यति । ❖ दीधितिकारस्य मतस्य जगदीशदिशा परिष्कारो भविष्यति । 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ व्याप्तिलक्षणपरिष्कारशैलीबोधने समर्थो भविष्यति । ❖ प्रतियोग्यसमानाधिकरणपदस्य विभिन्नार्थविचारे छात्रेषु तार्किकक्षमतायाः अभिवृद्धिः भविष्यति ।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ न्यायशैल्यां पदार्थविश्लेषणक्षमतायाः अभिवृद्धिः भविष्यति । ❖ स्थलान्तरेषु अव्याप्त्यातिदोषनिराकरणे समर्थो भविष्यति ।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ दीधित्युक्तसिद्धान्तपक्षविचारे समर्थो भविष्यति ।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ छात्रेषु तार्किकयोग्यतायाः विवरणकौशलस्य प्रतिपादनशैल्याश्च सततम् अभिवृद्धिः भविष्यति ।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ol style="list-style-type: none"> 1. सिद्धान्तलक्षणस्य उद्भवे कारणज्ञानं भविष्यति । 2. मणिकारोक्तस्य व्यप्तिसिद्धान्तलक्षणस्य विमर्शकरणे दक्षो भविष्यति । 3. दीधितिकारेण प्रतिपादितस्य सिद्धान्तलक्षणस्य विचारे निपुणो भविष्यति । 4. आचार्याणां मतानां समीक्षाकरणे दक्षो भविष्यति । 5. व्याप्तिलक्षणस्य यथार्थनिर्णये निपुणो भविष्यति । 		

**श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)**

Structure of the Undergraduate Programme as per Curriculum and Credit Framework for Undergraduate Programmes for 3 years Structure

दर्शनशास्त्रपीठम्, न्यायविभागः, विषयः- नव्यन्यायः

शास्त्रितृतीयवर्षम्, षष्ठसत्रम्, (द्वितीयपत्रम्)

पत्रनाम / Paper Name- पक्षताप्रकरणम्, म-म-गङ्गेशोपाध्यायविरचितम्, जागदीशीसहितम्, प्रारम्भतः पक्षसाध्यभेदेन पक्षताया भेदात्पृथक्-पृथगेव कार्यकारणभावेत्यादिदीधित्यन्तो भागः

पाठ्यक्रमस्य परिणामः (Course Outcomes)	इकाई	अधिगम-परिणामः (Learning Outcomes) (अध्ययनानन्तरं छात्राणाम् अधिगम-परिणामः)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ पक्षतानिरूपणे संगतिं ज्ञास्यति । ❖ मणिलक्षणस्य विचारो भविष्यति । ❖ संशयघटितपक्षतालक्षणस्य परिज्ञानं भविष्यति । ❖ संशयस्वरूपं ज्ञास्यति । ❖ मिश्रमतस्य निरूपणं भविष्यति । ❖ सिद्धान्तपक्षतायाः स्वरूपनिर्वचनं भविष्यति । ❖ दीधितिकारस्य जगदीशस्य च आशयानां विवरणं भविष्यति । ❖ साधकमानस्य निष्कर्षार्थं ज्ञास्यति । ❖ लिङ्गभेदस्य निर्णयो भविष्यति । ❖ क्षणप्रक्रियायाः निर्वचनं भविष्यति । 	01	<ul style="list-style-type: none"> ❖ संगतिस्वरूपं ज्ञात्वा अनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति । ❖ संशयस्य प्रयोजनं ज्ञात्वा सम्प्रयोगे समर्थो भविष्यति ।
	02	<ul style="list-style-type: none"> ❖ संशययोग्यतायाः स्वरूपं ज्ञात्वा व्यवहारोपयुक्तसाधने समर्थो भविष्यति । ❖ मिश्राभिमतपक्षतालक्षणं ज्ञात्वा स्वीयविचारशैलीम् अभिवर्द्धयिष्यति ।
	03	<ul style="list-style-type: none"> ❖ सिद्धान्तपक्षतास्वरूपं ज्ञात्वा गणतीयपद्धत्या विश्लेषणं कर्तुं समर्थो भविष्यति । ❖ इच्छायाः नियन्त्रणे नियमानां प्रयोजनानां च परिज्ञाने समर्थो भविष्यति ।
	04	<ul style="list-style-type: none"> ❖ केन रूपेण अनुमितिर्भवति, केन रूपेण च प्रतिबध्यप्रतिबन्धको भवतीति विषयान् ज्ञात्वा व्यवहारयोग्यताम् अभिवर्द्धयिष्यति ।
कार्यक्रमस्य परिणामः (Program Outcomes)		
<ul style="list-style-type: none"> ❖ पक्षताविषये मणिकारस्य विचारो ज्ञास्यति । ❖ दीधितिकारस्य जगदीशस्य च आशयानां विवरणं ज्ञातुं शक्नुवन्ति । ❖ लिङ्गभेदस्य कारणनिर्णयो करिष्यति । ❖ क्षणप्रक्रियायाः निर्वचने समर्थो भविष्यति । ❖ संशयविषयकज्ञानं ज्ञास्यति । 		